

in Aussicht genommenen Gebiet überführt.¹ Een maand later bleek, dat het gebied in Roethenië niet geschikt was, maar het *Reichskommissariat Ostland* stelde een ander gebied ter beschikking. Nogmaals een maand later, begin augustus, keurde Seyss-Inquart (Schmidt had inmiddels zelfmoord gepleegd) Schwiers opzet goed, daarbij bepleitend dat ook 'mehrere Abteilungen des niederländischen Arbeitsdienstes' naar het gebied in Ostland overgebracht zouden worden.² Ook dit ging weer niet door: het *Ostministerium* deed weten dat het bij nader inzien de bewakers van Ommen als gesloten groep hoogstens kon gebruiken voor een nieuw kamp in Ostland waarin 'Asoziale, Arbeitsunwillige oder Strafgefangene dieses Gebiets' opgenomen zouden worden.³ Zou dat het 'Musterbeispiel für eine gemeinsame germanische Erschliessung' worden waarvan Schwier gedroomd had? Bepaald niet. Hij gaf zijn plan op.

In Ommen waren inmiddels van mei '43 af 'contractbrekers', 'weigeraars' en 'asociale' opgenomen. Die 'contractbrekers' en 'weigeraars' werden in de regel na een of twee maanden aan de Nederlandse of Duitse arbeidsbemiddelingsinstanties ter beschikking gesteld⁴, de 'asociale' hield men langer vast. Misschien werden van mei tot november '43 ca. duizend personen die tot die drie categorieën behoorden, successievelijk in Ommen opgesloten; in augustus '43 telde het kamp nog geen tweehonderd gevangenen – op ca. honderddertig bewakers! Die honderddertig waren maar een deel van de ca. tweehonderd helpers die Schwier en Diepgrond op dat moment nog bijeen hadden – zeventig waren ingezet als het z.g. *Kontrollkommando*: zij waren aan de Duitse *Fachberater* bij de gewestelijke arbeidsbureaus toegevoegd met als taak het arresteren van 'contractbrekers' en 'weigeraars', die zij in hun woningen moesten trachten te vinden. Daar kwam niet veel van terecht: het adressenmateriaal van de *Fachberater* zat vol lacunes en talrijke burgemeesters lieten de leden van het *Kontrollkommando* niet tot de bevolkingsregisters toe.

Hoeveel gevangenen in totaal korte of lange tijd in het kamp Ommen opgesloten zijn geweest, is niet bekend. Wij weten wel dat het er in de tweede periode ca. drieduizend waren (allen gedetineerden of veroordeelden van de Nederlandse justitie), maar voor de derde periode (ontduikers van de arbeidsinzet en 'asociale') is nauwelijks een andere schatting mogelijk dan dat het

¹ 'Zusammenfassung über die Besprechungen für den geschlossenen Einsatz von Niederländern in einem Gebiet des Ostens' (12 aug. 1943), p. 1 (GKzbV, HA Polit. Aufbau, 9 d).

² A.v., p. 3. ³ A.v. ⁴ Wij herinneren er aan dat daarenboven enkele honderden er toe gebracht of geprest werden, zich als *SS-Frontarbeiter* op te geven.